

Noctuidae interessants per a la fauna catalana i ibèrica, X (Lepidoptera)

Interesting Noctuidae for the fauna of Catalonia and the Iberian Peninsula, X (Lepidoptera)

Josep Joaquim Pérez De-Gregorio & Martí Rondós

Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Zoologia). Passeig Picasso, s/n; E-08003 Barcelona.

Key words: Noctuidae, Lepidoptera, faunistics, Catalonia, Iberian Peninsula.

L'estudi de material divers de Noctuidae aplegat els darrers anys pels autors i altres lepidopteròlegs col·laboradors del Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Zoologia) (MCNBZ) i/o membres de la Societat Catalana de Lepidopterologia (SCL), així com de material existent a les col·leccions entomològiques de l'esmentat museu i del Museu Nacional de Ciències Naturals de Madrid (MNCN), ens permet donar una relació de 17 espècies de la família Noctuidae que són interessants per a la fauna catalana i/o ibèrica i/o que amplien les dades sobre la seva distribució geogràfica.

El material lepidopterològic esmentat ha estat recollit per Margarita Bravo (MB), Josep Muñoz (JM), Ricard Orozco (RO), Josep Joaquim Pérez De-Gregorio (JPPDG), Jordi Rius (JR), Martí Rondós (MR) i Francesc Vallhonrat (FV) o pertany a les col·leccions entomològiques públiques d'aquests dos museus.

Les espècies estudiades són les següents:

Rivulinae

Parascotia fuliginaria (Linnaeus, 1761). Irurtzun (Navarra, Pirineu Occidental 30TWN95, 1.100 m), 1♀, 5.VIII.1993 (JR leg. col. J. Rius, MCNBZ). Espècie eurosiberiana, estesa pel nord de la península Ibèrica, des de la serralada Cantàbrica fins al Pirineu i Prepirineu català (Pérez De-Gregorio 1997). Nova per a Navarra. Una citació recent del sud-est peninsular (serra de Moratalla, Múrcia) (Calle *et al.* 2007) constitueix una més que probable confusió amb *Parascotia lorai* Agenjo 1967, endemisme ibèric.

Parascotia lorai Agenjo, 1967. Bronchales (serra d'Albarrasí, Terol, Aragó, 30TXK18, 1.569 m), 1♀, 12-15.VII.2009 (JPPDG & MB leg. et col.) (fig. 1). Ja esmentada de la serralada (Bronchales i Guadalaviar) per Redondo (1991). La sèrie típica del tàxon (6 ♂) va ser recollida a la serra de Guadarrama (Madrid, Segòvia) (Agenjo 1967; col. MNCN) i ha estat examinada pels autors. La femella es va mantenir desconeguda fins l'any 2005.

Catocalinae

Catocala fraxini (Linnaeus, 1758) f. *moerens* Fuchs. Tregurà (Ripollès, 31TDG48, 1.230 m), 1 ♂, 7.X.1989 (JJPDG *leg. et col.*).

Acontiinae

Emmelia viridisquama (Guenée, 1852). Oña (Burgos, Castella i Lleó, 30TVN63, 598 m), 1 ♀, 5.VII.1952 (D. Hospital *leg. col.* D. Hospital, MNCN); Pineda de la Sierra (serra de la Demanda, Burgos, Castella i Lleó, 30TVM77, 1.200 m), 1 ♂, 1.VI.2009 (JJPDG & MB *leg. et col.*). Ja citada de la serra (Sotillo, prov. de Sòria) per Agenjo (1954). Espècie oròfila, d'ambients heliòfils, estesa per la meitat nord de la península Ibèrica i el sud-est de França (Demergès 2009).

Chloephorinae

Nycteola siculana (Fuchs, 1899). Element atlantomediterrani. A la col·lecció del MNCN hem pogut determinar per genitàlia un individu d'aquesta espècie, 1 ♀, procedent de Burgos (Castella i Lleó, 30TVM48, 862 m), VIII.1949 (R. Agenjo *leg.*). La resta del material de l'esmentada col·lecció atribuït a *siculana* per R. Agenjo i altres entomòlegs ha resultat pertànyer a *N. revayana* (Scopoli) i/o a *N. columbana* (Turner) (vegeu Pérez De-Gregorio 1988b).

Plusiinae

Thysanoplusia orichalcea (Fabricius, 1775) (= *aurifera* Hübner, [1813]). Josa de Cadí (Alt Urgell, 31TCG87, 1.429 m), 1 ♀, 11.VIII.2008 (MR *leg. et col.*). Bé que la major part de les troballes catalanes d'aquesta plúsia subtropical migradora són d'indrets litorals, baixos i de mitjana alçària, tanmateix, de manera esporàdica es recull en biòtops montans i pirinencs (vegeu Agenjo 1970; Ibarra 1974; Peslier 1998).

Cuculliinae

Episema glaucina (Esper, 1789). Castellterçol (Vallès Oriental, 31TDG22, 726 m), 1 ♂, 4.X.1986, f. *hispana* Boisduval (RO *leg. et col.*); Josa de Cadí (Alt Urgell, 31TCG87, 1.429 m), 4 ♀, 24.IX.1994, 28.VIII.2008, 5.IX.2008, f. *hispana* Boisduval i f. *unicolor* Duponchel (MR *leg. et col.*).

Cucullia asteris (Denis & Schiffermüller, 1775). Josa de Cadí (Alt Urgell, 31TCG87, 1.500 m), 1 ♂, 13.VIII.2008 (MR *leg. et col.*). Una altra femella va ser capturada al mateix indret l'agost del 1986. Espècie eurosiberiana, localitzada els darrers trenta anys a diverses comarques del Pirineu oriental a banda i banda de la frontera (Baixa Cerdanya, Conflent, Ripollès, Alt Urgell). Queda pendent de confirmació la seva presència en indrets montans més baixos (Sistema Transversal, massís del Montnegre) (Pérez De-Gregorio *et al.* 1980).

Fig. 1 Adult de *Parascotia lorai* Agenjo, 1967, Bronchales (serra d'Albarrasí, Terol, Aragó), ♀, 12-15.VII.2009 [Foto: M. Rondós].

Cucullia dracunculi anthemidis Guenée, 1852. Coll de les Masies (muntanyes de Prades, Baix Camp, 31TCF37, 980 m), 1 ♀, 2.VIII.2008 (JJPDG & MB *leg. et col.*). Nova troballa d'aquesta nòctua eurosiberiana xeròfila, ja esmentada de la serra (Pérez De-Gregorio & Rondós, 2006a, 2006b).

Noctuinae

Oligia strigilis (Linnaeus, 1758). Viladesuso, Concello de Oia (Pontevedra, Galícia, 21TNG15, 1 m), 1 ♀, 1 ♂, 22-23.V.2003 (MB & JJPDG *leg. et col.*). Va ser citada de la veïna localitat litoral d'A Guardia (Pontevedra) per Mendes (1914), menció ara confirmada. A Catalunya és una espècie oròfila, que sembla restringida als Pirineus (Pérez De-Gregorio 1988a).

Apamea syriaca (Osthelder, 1933). Prades (muntanyes de Prades, Baix Camp, 31TCF37, 950 m), 1 ♀, 12.VI.2009 (JJPDG *leg. et col.*); Burgos (Burgos, Castella i Lleó, 30TVM48, 862 m), 1 ♂, V.1952 (R. Agenjo *leg. col.* MNCN); Oña (Burgos, Castella i Lleó, 30TVN63, 598 m), 1 ♂, 20.VI.1952 (D. Hospital *leg. col.* D. Hospital, MNCN); Quintanilla-Sobresierra (Burgos, Castella i Lleó, 30TVN41, 980 m), 1 ♂, 30.V.2008 (JM *leg. et col.*).

Mythimna (Aletia) algerica (Oberthür, 1918). Saragossa (Saragossa, Aragó, 30TXM71, 206 m), 1 ♂, 10.V.1974 (V. Redondo *leg. col.* Agenjo, MNCN) (determinat i esmentat erròniament per Agenjo, 1975, com a *M. (A.) congrua* Hübner, 1817). Element atlantomediterrani, distribuït pel Magrib i la península Ibèrica (Pérez De-Gregorio & Rondós 2006a).

Hadena consparcatoides (Schawerda, 1928). El Borrocal, Bronchales (serra d'Albarrasí, Terol, Aragó, 30TXK18, 1.560 m), 1 ♂, 2 ♀, 15.VII.2009 (JJPDG & MB *leg. et col.*). Noctuid descrit de la serra d'Albarrasí i conegut del nord-est de la península Ibèrica i dels Pirineus francesos (Pérez De-Gregorio *et al.* 2008).

Cerastis faceta (Treitschke, 1835). Alcalá de Guadaíra (Sevilla, Andalusia, 30STG43, 75 m), 1 ♂, 28-30.XI.2002 (JJPDG & MB *leg. et col.*); Escomberas (Múrcia, 30SXG85, 162 m), 1 ♂, 20.XI.1959 (F. González López *leg. col.* MNCN); Galapagar (serra de Guadarrama, Madrid, 30TNK19, 891 m), 1 ♂, 31.III.1985 (A. Martín *leg. col.* MNCN); P. N. del Carrascal de la Font Roja, Alcoi (Alacant, País Valencià, 30SYH18, 700 m), 1 ♂, 20.III.1989 (JJPDG & MB *leg. et col.*); barranc de la Fou (Ports de Tortosa, Montsià, 31TBF61, 650 m), 1 ♂, 25.IV.2003 (FV *leg. JJPDG col.*). Tàxon atlantomediterrani, esmentat de nombrosos indrets de la península Ibèrica i les illes Balears (Mallorca i Menorca), però del qual, fins ara, a Catalunya, només es coneixia una antiga citació de Vallvidrera (serra de Collserola, Barcelonès) (Weiss 1915). Novetat per a la fauna dels Ports (Pérez De-Gregorio 2001) i confirmació de la seva presència a Catalunya.

Standfussiana dalmata occidentalis Boursin, 1956. Bronchales (serra d'Albarrasí, Terol, Aragó, 30TXK18, 1.550 m), sèrie, 20-24.VI.2008 (JJPDG & MB *leg. et col.*); Pineda de la Sierra (serra de la Demanda, Burgos, Castella i Lleó, 30TVM77, 1.516 m), 1 ♂, 9.VII.1957 (R. Agenjo *leg. col.* MNCN); Cercedilla (serra de Guadarrama, Madrid, 30TVL00, 1.500 m), 1 ♀, 1-15.IX.1955 (R. Agenjo *leg. col.* MNCN). Noctuid atlantomediterrani (Fibiger 1990), oròfil, que habita diverses serralades de la península Ibèrica (Pirineus, serres de la Demanda, Gredos, Guadarrama, Albarrasí, Espuña i Nevada).

Agrotis turatii Standfuss, 1888. Gombrèn (Ripollès, 31TDG27, 950 m), sèrie, IV-V.1992 (JJPDG & MR *leg. et col.*); Josa de Cadí (Alt Urgell, 31TCG87, 1.429 m), 2 ♂, 7.VI.2008 (MR *leg. et col.*). Espècie atlantomediterrània, oròfila, estesa a Catalunya des dels Pirineus fins a les Guillerries-Montseny i serralades interiors.

Stiriinae

Panemeria tenebrata (Scopoli, 1763). Pineda de la Sierra (serra de la Demanda, Burgos, Castella i Lleó, 30TVM77, 1.500 m), 1 ♂, 1.VI.2009 (JJPDG & MB *leg. et col.*). A la col·lecció R. Agenjo (MNCN) es conserva un altre individu recollit a la veïna localitat d'Arlanzón (Burgos, Castella i Lleó, 30TUM68, 1.001 m) el 4.VI.1976 (Agenjo *leg.*). Habita les serralades del nord de la península Ibèrica.

Volem agrair a Josep Muñoz (Girona), Ricard Orozco (Barcelona) i Francesc Vallhonrat (Barcelona) la tramesa i/o el préstec de material utilitzat en el present estudi; a Oleguer Escolà i Glòria Masó (conservadors d'Entomologia del MCNBZ), a Isabel Izquierdo, Carolina Martín i Mercedes París (conservadores i tècniques de la Secció d'Entomologia del MNCN) i a Amparo Blay i Mercedes Hitado (ajudantes del mateix departament) les habituals facilitats per a l'estudi de les col·leccions de totes dues institucions, i a Sandra Valentín, bibliotecària del MCNBZ, les habituals facilitats i l'ajuda per a la consulta dels fons bibliogràfics del museu.

Referències bibliogràfiques

- Agenjo, R. 1954. Reseña de capturas, III. *Graellsia*, 12: 29-36.
- Agenjo, R. 1967. Una nueva *Parascotia* (Hb., 1826) de la Sierra de Guadarrama, dedicada al Excmo. Sr. Prof. Dr. D. Manuel Lora Tamayo, Ministro de Educación y Ciencia (Lep. Noctuidae). *Eos, Madr.*, 63: 7-12, lám. 1.
- Agenjo, R. 1970. Sección de capturas, VII. *Graellsia*, 25: 153-169.
- Agenjo, R. 1975. Sección de capturas, IX. *Graellsia*, 29: 9-25.
- Calle, J.A., Ortiz, A., Lencina, F., Ochotorena, F., Guerrero, J.J. & Rubio, R.M.^a 2007. Nuevas citas de Geometridae y Noctuidae (Lepidoptera) del sureste de la Península Ibérica. *Boln Asoc. esp. Ent.*, 32(1-2): 177-183.
- Demergès, D. 2009. *Emmelia viridisquama* (Guenée, 1852) une noctuelle discrète en France (Lep. Noctuidae Acontiinae). *Oreina*, 6: 18-19.
- Fibiger, M. 1990. Noctuidae I. In: *Noctuidae Europaeae* (Tremewan, W.G. ed.), 1: 1-208 pp., 16 pls. Entomological Press, Sorø.
- Ibarra, M. de 1974. Las Plusias del Valle de Arán. *SHILAP Revta lepid.*, 4: 176-177.
- Mendes, C. 1914. Contribução para a fauna lepidoptérica da Galliza e Minho. I. Lepidópteros de La Guardia. *Brotéria, Sér. zool.*, 12: 61-75, pl. 2.
- Pérez De-Gregorio, J.J., Masó, A. & Josa, J. 1980. Tres Noctuidae nous per a la fauna ibèrica. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 3: 61-62.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1988a. Les espècies catalanes dels gèneres *Oligia* Hübner, 1821 i *Mesoligia* Boursin, 1965 (Lep. Noctuidae Amphipyriinae). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 57: 39-48.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1988b. Les *Nycteola* Hübner, 1822, de Catalunya (Lep. Noctuidae Nycteolinae) (II). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 8(1986-1987): 37-40.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1997. Noctuids nous o interessants per a la fauna catalana (Lepidoptera: Noctuidae). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 14(1995-1996): 65-73.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 2001. Els Macroheterocera dels Ports de Tortosa-Beseit (Lepidoptera). *Sessió conjunta Ent. ICHN-SCL*, 11(1999): 7-24.
- Pérez De-Gregorio, J.J. & Rondós, M. 2006a. Noctuidae nous o interessants per a la fauna catalana i ibèrica, VIII (Lepidoptera). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 96(2005): 11-14, lám. 2.
- Pérez De-Gregorio, J.J. & Rondós, M. 2006b. Noves dades sobre la fauna lepidopterològica de les muntanyes de Prades (I). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 96(2005): 15-22, lám. 3.
- Pérez De-Gregorio, J.J., Muñoz, J. & Rondós, M. 2008. Noctuidae nous o interessants per a la fauna catalana i ibèrica, IX (Lepidoptera). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 99: 47-53.
- Peslier, S. 1998. Plusiinae de la Réserve Naturelle de Jujols (Pyr. Or.) (Lepidoptera, Noctuidae). *Revue Ass. roussillonnaise Ent.*, 7(1): 29-33.
- Redondo, V.M. 1991. Nuevas observaciones sobre lepidópteros aragoneses (Lepidoptera: Geometridae, Noctuidae, Zygaenidae). *Zapateri Revta aragon. ent.*, 1 (1): 38-42.

Weiss, A. 1915. Contribució a la fauna lepidopterològica de Catalunya. *Treb. Inst. catal. Hist. nat.*, 1: 59-89.

Data de recepció: 8 de gener de 2010

Data d'acceptació: 8 de febrer de 2010